

Undervisnings- materiale

Ungdomsuddannelser

Roman Ondak
- History Repeats Itself

25/3 2017 - 17/9 2017

Om undervisningsmaterialet

Dette er et undervisningsmateriale til udstillingen *History Repeats Itself* af den slovakiske, internationalt anerkendte kunstner, Roman Ondak (f. 1966). Udstillingen vises på Kunsten i perioden fra 25. marts til 17. september 2017.

Undervisningsmaterialet tager afsæt i forskellige tematikker, som knytter sig til de værker, der vises i udstillingen.

Undervisningsmaterialet kan bruges før, under og efter et besøg i udstillingen, og indeholder:

- En introduktion til underviseren
- En kunstnerbiografi
- En introduktion til udstillingen
- En beskrivelse af den kunstneriske genre konceptkunst

Kunstnerbiografien, introduktionen til udstillingen samt beskrivelsen af konceptkunst kan udleveres til eleverne til gennemlæsning inden besøget. På Kunstens hjemmeside finder du et diasshow, du kan bruge til at introducere dine elever til den kolde krig.

Undervisningsmaterialet er lavet af Kunstens formidlingsafdeling med inspiration af udstillingsens foldertekster skrevet af chefkurator, Stinna Toft Hald.

Har du spørgsmål til materialet eller brug for inspiration til arbejdet med Roman Ondak – *History Repeats Itself*, kan du kontakte Anne Bay Davidsen, abd@kunsten.dk eller Peter Juul, pjj@kunsten.dk

Book en omvisning, et dialogbaseret forløb eller et værkstedsbesøg til din klasse på www.kunsten.dk

Dertil kommer nogle elevopgaver, der på forskellig vis belyser udstillingen i et tværfagligt fokus. De tre første opgaver tematiserer forskellige elementer ved Roman Ondaks kunst, mens de sidste opgaver perspektiverer til Kunstens faste kunstsamling. Til hver opgave følger en introducerende tekst.

- Opgave 1: Spy Ring
- Opgave 2: Teenage Still Lives
- Opgave 3: Vægobjekter
- Opgave 4: Flag
- Opgave 5: Perspektivering til Kunstens faste samling

Materialet er bygget op uden en bærende kronologi, der gør det muligt at tilrettelægge og udvælge fokusområder og opgaver efter jeres undervisning.

God fornøjelse!

Materialet kan anvendes i følgende fag:

Historie

Samfundsfag

AT

Billedkunst

Engelsk

Dansk

Til underviseren

Hvorfor er udstillingen vigtig for eleverne at se?

Udstillingen *History Repeats Itself* stiller det vigtige spørgsmål: tager vi ved lære af fortiden? Udstillingen er relevant for eleverne, fordi den dels giver en indføring i tematikker vedrørende den kolde krig, men også fordi de tematikker som Roman Ondak arbejder med kan relateres til problemstillinger i vores nutidige samfund – herunder digital overvågning og Big Data. Ved at eleverne får en forståelse for det analoge objekt, skabes nye objekter i det digitale liv, de i dag fører.

Undervisning på Kunsten

Undervisningsmaterialet er ikke baseret på udenadslære men et ønske om at facilitere en viden, som eleverne ikke bare kan huske, men er i stand til at koble med historiske og samtidige kontekster og begivenheder. Inddragelse af et museumsbesøg i undervisningen giver mulighed for at koble teoretisk viden med konkrete oplevelser og praksiserfaringer. På denne måde tilgodeser undervisning på museet mange forskellige læringsstile.

Vi anbefaler at eleverne introduceres til den kolde krig som historisk periode samt konceptkunst forud for besøget.

Videre læsning

Læs mere om konceptkunst:

Manual til dansk samtidskunst (2006)

Læs mere om udstillingen og Roman Ondak:

Roman Ondak – History Repeats Itself (2017)

Book et besøg på Kunsten

Du og din klasse kan besøge Kunsten på egen hånd med dette materiale i hånden, men du kan også booke en omvisning, et dialogbaseret forløb eller en workshop i Kunstens eksperimenterende værksted, Kunst-Lab, hvor eleverne vil blive introduceret til udstillingen af en kunstformidler og en professionel kunstner.

Spy Ring 2017

Spy Ring (2017) er et publikumsinddragende kunstværk, der laves særligt til udstillingen på Kunsten. Med Spy Ring inviteres teenagere fra 13 til 19 år ind på museet, hvor de kan lave et spionobjekt med hemmelige beskeder, der bidrager til et kunstværk i verdensklasse. De unge kunstnere skal skrive under på, at deres værk bliver en del af et større værk, og værkerne vil derefter rejse rundt i verden.

Hvis du har en eller flere elever i din klasse, som gerne vil deltage i kunstværket Spy Ring, kan I læse mere om projektet på Kunstens hjemmeside.

Formidlingsmateriale til udstillingen

Til udstillingen *Roman Ondak: History Repeats Itself*, har Kunsten produceret en udstillingsfolder, et udstillingskatalog, som udkommer i sommeren 2017, samt en app, som eleverne med fordel kan bruge i deres forberedelse til arbejdet med udstillingen.

Om Roman Ondak

Roman Ondak (f. 1966) er en slovakisk, tidligere tjekkoslovakisk, konceptkunstner. Genren konceptkunst, kan I læse mere om senere i materialet. Roman Ondak er kendt for i sine kunstværker at bruge fundne hverdagsobjekter, som tidligere har været overset. De ting, han finder frem fra hverdagen har ofte knyttet en personlig historie til sig. Men objekterne laver han nye sammenstillinger, som derved giver dem nyt liv.

Opvækst

Roman Ondak er opvokset under det kommunistiske styre i Tjekkoslaviet fra tiden før murens fald, hvilket er en tematik i flere af hans værker.

Uddannelse

Roman Ondak studerede grafisk design på Kunstakademiet i Bratislava fra 1988 til 1994. Han har desuden studeret på Slippery Rock University, Pennsylvania (1993), Collegium Helveticum, Zurich (1999-2000) og CCA, Kitakyushu (2004).

Udstillinger og anerkendelser

Efter Fløjlsrevolutionen, der er en betegnelse for de begivenheder, der ledte til det kommunistiske styres fald i Tjekkoslaviet i 1989, fik Roman Ondak sit kunstneriske gennembrud. Han har udstillet på anerkendte museer som TATE i London (2006), Centre Pompidou i Paris og MoMA i New York (2008), og han har deltaget på biennaler verden over såsom Berlin, Sao Paulo, Panama og Shanghai. Han repræsenterede Slovakiet på Venedigbiennalen i 2009 med en af årets mest omtalte pavilloner. I 2012 blev han *Artist of the Year* på Deutsche Bank Guggenheim, og hans værker findes i dag i vigtige samlinger såsom MoMA, Museum Ludwig, MUMOK, Pinakothek der Moderne og Tate Modern.

Foto© venligst udlånt af kunstneren

Om udstillingen: Roman Ondak – *History Repeats Itself*

Udstillingen på Kunsten, *History Repeats Itself*, er Roman Ondaks første soloudstilling i Skandinavien. Udstillingens hovedbudskab er, at tiden går i ring, som han udforsker ved at lade fortid og nutid støde sammen. Gennem hans egne erindringer fra teenageårene konfronterer han en ny generation af teenagere med vores egen tid – blandt andet hvordan vi kommunikerer med hinanden. Udstillingen udforsker desuden emner af relevans i forhold til nutidens politiske udvikling i relation til kunstnerens genskabte erindringer fra en opvækst under kommunismen i det tidligere Tjekkoslaviet.

Nutidens samfund aktualiseres

Udstillingen *History Repeats Itself* har stor relevans i dag, når mure bygges op og nationer lukker sig om sig selv. Udstillingen sætter fokus på emner som personlig frihed, tvang, overvågning, censur samt drømme og håb på et personligt såvel som almengyldigt plan.

Publikumsdeltagelse – Spy Ring (2017)

Roman Ondak har til udstillingen skabt et helt nyt værk specielt til Kunsten i dialog med lokale teenagere fra Aalborg. Værket er udformet som et spionspil med inspiration hentet fra gamle spionageobjekter fra den kolde krig, der står i stor modsætning til nutidens nye overvågningsteknologier og kommunikationsmuligheder. I løbet af udstillingsperiodens godt seks måneder vil spionageobjekter blive skabt af lokale teenagere - fuldstændig som under den kolde krig. Objekterne indeholder hemmelige beskeder, og udstillingen vil blive en platform for udveksling mellem de involverede grupper.

Interesse for oversete objekter

Roman Ondak har en forkærlighed for små oversete objekter fra fortiden, som han graver frem og sætter i scene som kunst. Mange af udstillingens objekter stammer fra kunstnerens barndomshjem.

Udstillingen fremstår som et spredt landskab af malerier, tegninger, fotos, objekter og glasvitriner, der indeholder tidlige malerier og tegninger af opstillede genstande parret med de originale genstande. I inviteres til at deltage i en iscenesat udstilling, hvor objekterne er lagt frem som spor, der sætter fokus på både tidens gang og vores evne til at lære af historien. I udstillingen bliver I aktiveret i et slags arkæologisk feltarbejde, der mimer kunstnerens egen metode, hvor objekter nøjsomt indsamles og fremlægges som skjulte meddelelser. Udstillingens mange elementer kan sættes sammen på ny i jeres bevidsthed og give ny indsigt.

Beretninger fra kunstnerens teenageår

Kunstnerens ungdom under det kommunistiske styre i Tjekkoslovakiet fra tiden før murens fald tematiseres i flere af udstillingens værker. Værkerne kan give indtryk af, at virkeligheden er blevet let bearbejdet eller "efterhandlet"; som en spejling af propagandaens ideologiske ensretning og fordrejning af virkeligheden, der var et eksistentielt faktum under kunstnerens opvækst.

'Roman Ondak revitaliserer, hvad Marcel Duchamp udødeliggjorde med værket Fountain (1917), der bestod af et urinal vendt på hovedet udstillet som kunst. Roman Ondak er også en "tingfinder" – men han giver nyt liv til genren ved at "objektet" sættes ind i en bredere sammenhæng, der lader nye historier opstå – med både personlig, poetisk og politisk gennemslagskraft.'

Udstillingens kurator, Stinna Toft

Marcel Duchamp, *Fountain*

Om konceptkunst

Om sine tidlige tegninger og malerier siger Roman Ondak: *"Det er ikke kunst!"*. Det er hans overbevisning, at det først er i tegningens møde med genstande fra hans barndom og i den samlede iscenesættelse, at kunstværket bliver til. Roman Ondaks kunst er et eksempel på, hvordan det er idéen, og ikke genstanden der er værket. Denne kunstgenre kaldes konceptkunst, og har eksisteret siden 1960'erne.

Materialer

I modsætning til kunstarter som maleri og skulpturer er det ikke så meget udforskningen af et bestemt materiales kvaliteter og udtryksmuligheder, der interesserer kunstnerne. Konceptkunsten er en tværmedial kunstgenre, som er uafhængigt af medie- og materialevalg. Konceptkunst kan tage mange forskellige former og materialiseres i så forskellige kunstarter som installation, happening og fotografi, for blot at nævne nogle. Roman Ondaks konceptkunstværker tager dels form som installationer, skulpturer og assemblager. Orienter jer derfor gerne om disse tre kunstarter.

Oprindelse

Konceptkunsten fik sin betegnelse i slutningen af 1960, men den internationale genre opstod allerede i midten af årtiet, domineret af engelske og amerikanske kunstnere. I kunstens samling findes der værker fra kunstretninger som Fluxus og Arte Povera, som er nært beslægtet med konceptkunsten. Læs mere om disse genrer på Kunstens hjemmeside.

Fra 1990'erne og frem har konceptkunstnere særligt hentet inspiration fra de år, hvor konceptkunsten tog sit afsæt. Det er derfor ikke uinteressant at sammenligne Roman Ondaks værker med værker af Daniel Spoerri, Arthur Købcke og Sven Hauptmann (1911-1984), som I kan finde i Kunstens samling. Af samtidige konceptkunstnere i samlingen kan kunstnergruppen Superflex nævnes.

Systemkritik

Trods det at konceptkunstens værker antager mange forskellige former og benytter mange forskellige materialer, så var det fælles for kunstnerne ved oprindelsestidspunktet, at kunstnerne med værkerne udøvede en systemkritik rettet mod kunstverdenen. De ville gøre op med idéen om kunstneren som et geni og en neutral betragtning af kunstværker. Desuden ville de også synliggøre kunstinstitutionens værdi- og magtsystemer.

Kilde: *Manual til dansk samtidskunst*, © Lisbeth Bonde, Mette Sandbye og Gyldendal, 2006

Opgave 1: *Spy Ring* – Spionage og overvågning

Roman Ondak er i nogle af sine værker inspireret af spionage under den kolde krig – herunder de fysiske objekter og kodesystemer, som spioner hemmeligt og anonymt benyttede til at kommunikere med hinanden på tværs af landegrænser. I udstillingen vil I opleve, hvordan Roman Ondak arbejder med spionage og overvågning i sine værker – blandt andet i værket *Spy Ring* (2017).

I dag lever vi i et overvågningssamfund, hvor vi er udsat for en slags spionage hele tiden. Ikke blot i form af kameraer på gaderne og i forretninger, men også i vores færden i den digitale verden er vi konstant under overvågning – blandt andet ved hjælp af Big Data.

Før besøget

Undersøg spionage og overvågning under den kolde krig.

Læs også om overvågning i vores samfund i dag: www.issuu.com/wiley_publishing/docs/big_data_sample_chapter_final_files_b88a18618d5ab4?e=0/11233698

Hvordan vil I sammenligne overvågningen under den kolde krig med den overvågning, I lever under i dag?

Under besøget

Find et værk, hvor I synes, Roman Ondak behandler overvågning.

Hvad er det for en overvågning, der bliver vist i udstillingen, og hvordan adskiller det sig fra den overvågning, der foregår i dag?

Læs om aktuelle cases, hvor Big Data bliver benyttet.

Måder hvorpå Netflix overvåger os:

www.linkedin.com/pulse/amazing-ways-netflix-uses-big-data-drive-success-bernard-marr

Hvordan vi bliver overvåget gennem vores sociale enheder:

www.dr.dk/nyheder/udland/it-ekspert-alle-efter-retningstjenester-vil-granske-wikileaks-dokumenter

Roman Ondak, *Bug*.

Efter besøget

Øvelse 1: Find jeres digitale tvilling

Google jer selv, find jer selv på de sociale medier og lav et samlet billede af jer selv, som I ser ud på nettet. Sammenlign med den I er i den virkelige verden. Er de to personer den samme?

Øvelse 2: Anonyme beskeder

I Spy Ring udfordrer Ondak den måde teenagere kommunikerer på til dagligt, ved at lade deres kommunikation være anonym. Hvem har skrevet beskeden og hvem giver jeg et svar?

Prøv på klassen at eksperimentere med at skrive hemmelige, anonyme koder til hinanden – brug eksempelvis kodesystemer som Cæserkoder, Ascil-koder eller forskellige nummerkoder. Find selv informationer på nettet.

Har I selv en erfaring med at skrive anonymt på nettet?

Hvad betyder det, når afsenderen og modtageren pludselig bliver anonyme? Hvordan adskiller denne kommunikation sig fra, hvordan I ellers kommunikerer med hinanden?

Om Spy Ring

På to grønne bordplader, der kan minde om spilleplader, vil mindre spioneffekter hobe sig op i løbet af udstillingsperioden. Objekterne skabes af teenagere fra Aalborg og omegn, og indeholder hemmelige beskeder, akkurat lige som spionobjekter under den kolde krig, der løbende åbnes i en udveksling mellem piger og drenge. Værket står i kontrast til nutidens overvågnings-teknologier og digitale kommunikationsformer.

Communicative Consumption. Foto© Dawn Blackman

Deltag i Spy Ring

Meld jer gerne til at deltage i spionspillet Spy Ring. Kontakt Anne Bay Davidsen, abd@kunsten.dk eller Peter Juul, pjj@kunsten.dk for at høre mere. Ingen kunstneriske kunstskeer er påkrævet, kun interesse og lyst til at deltage. Kunsten har alt, hvad I skal bruge, men har du selv en gammel ting liggende, som du gerne vil bruge som spionobjekt, så er I velkomne til at tage det med på workshopen.

Opgave 2: Teenage Still Lives – Minder fra en svunden tid

I udstillingen kan I opleve værkserien Teenage Still Lives. Serien består af en række glasvitriner hvori Roman Ondak har parret to genstande – henholdsvis et objekt og et maleri/en tegning af genstanden. Begge genstande, både objektet og maleriet/tegningen af objektet har Ondak genfundet på sine forældres loft. Alle tegningerne og malerierne er malet/tegnet af Ondak, da han var teenager under den kolde krig. Her blev han ikke skolet i at male det han følte, men det han så. Som voksen har Ondak nu parret objektet og gengivelsen i form af maleriet, og skaber derfor en ny historie i sammenspillet mellem objektet og gengivelsen. Glasvitrinerne fremstår nu som et slagt stilleben eller minde fra Roman Ondaks teenageår – et minde som får nyt liv i DIN fantasi.

Før besøget

Undersøg, hvad stillebens er, og hvordan de er blevet brugt i kunsthistorien. Sammenlign stillebens fra kunsthistorien med Roman Ondaks værker.

Under besøget

Se værkserien Teenage Still Lives.

Udvælg et værk fra serien.

Beskriv, hvad I ser. Hvad er det for en genstand, du ser? Hvad har den været brugt til? Hvad er genstandens historie? Hvordan er gengivelsen af genstanden? Hvilket omgivelser har Ondak givet genstanden? Hvordan er forholdet mellem objektet og maleriet af objektet? Brug jeres fantasi – hvad kommer I til at tænke på, når I ser værket? Hvilken historie ser du?

Efter besøget

For Roman Ondak er genstande fra hans egen barn- og ungdom essentielle. Mange af de genstande, I oplever i udstillingen, er genstande, som Roman Ondak har fundet i sine forældres hus – hans forældre smider intet ud!

1. Vælg et objekt derhjemme, som fortæller noget om dig eller din opvækst.
2. Mal et maleri eller lav en tegning af objektet, som kan fortælle en historie om dit forhold til objektet. Det kan eksempelvis være, at du vælger en fodbold, du har nogle særlige minder med. Du tegner fodbolden og bygger videre på den med en illustration af det minde, du har om den.
3. Lav en samlet præsentation af genstanden og maleriet.

Udstillingsfoto, Roman Ondak – udstilling Mexico

Opgave 3: Vægobjekter – bortcensureret virkelighed og kommunikation med omverdenen

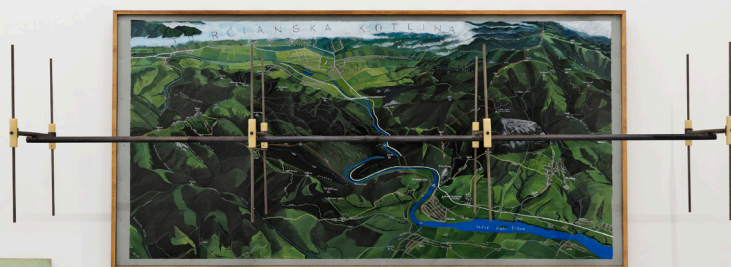
I de vægobjekter, I kan opleve på udstillingen, har Roman Ondak arbejdet med sammenstillinger af objekter. Vægobjekterne tematiserer særligt to ting: For det første kan værkerne ses som en hyldest til Ondaks far og andre, der under den kolde krig var kreative og fandt på nye løsninger til almindelige praksisformål. I Ondaks hjemland var det under krigen almindelig praksis, at mennesker skabte genstande med forhåndværende materialer, da de økonomiske midler under den kolde krig var trange. For det andet viser værkerne, at den menneskelige kommunikationstrang oversteg de pålagte begrænsninger under den kolde krig. Oplev blandt andet, hvordan Ondaks far har produceret en postkasse af plastikrør og produceret en hjemmeantenne, så de kunne modtage tv-signal.

Inden besøget

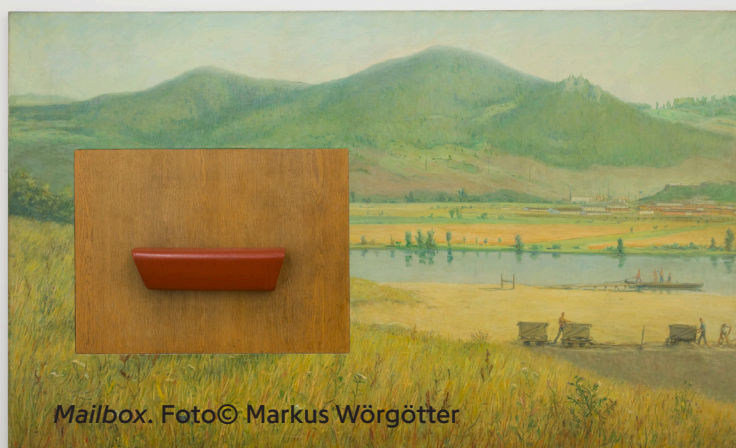
Undersøg hvordan ytringsfriheden var under den kolde krig.

Under besøget

Analyser værkerne Mail Box, 2013 og Antenna, 2014. Hvordan tematiserer de to værker ytringsfrihed og bortcensurering?

Antenna. Foto© Aurelien Mole

Mailbox. Foto© Markus Wörgötter

Opgave 4: Flag – Nationalsymbol

Roman Ondaks opvækst i det eks-kommunistiske Slovakiet spiller en central rolle i forståelsen af hans værker. I værket *Flag* (2016) ser I det slovakiske flag, som er blevet deformeret til en blyklump, der nu hænger fra en stor, tung krog.

Før besøget

Sæt jer ind i Tjekkoslovaikiets/Slovaikiets historie.

Under besøget

Se værket *Flag* (2016)

Beskriv værket: Hvilke materialer har Ondak benyttet, og hvad ser I? Hvordan tolker I værket? Hvilken historie om landet fortæller Ondak?

Efter besøget

Med inspiration i Ondaks værk *Flag* (2016) skal I arbejde med det danske flag som symbol.

Hvordan kan I iscenesætte flaget, så det fortæller en historie om Danmark? Lav skitser, en skulptur eller en installation.

Flag. Foto© Roman Ondak

Se værkerne *Flesh Tint Project* (2015) af kunstnerduoen Hesselholt & Mejlvang samt værket *National Activity* (1992) af Sven Dalsgaard, der begge behandler det danske flag.

Hesselholt & Mejlvang, *Flesh Tint Project*

Opgave 5: Perspektivering til Kunstens faste samling

Der er flere temaer og formalistiske elementer ved Roman Ondaks kunst, som kan relateres til værker i Kunstens egen kunstsamling. Herunder finder I en række eksempler på dette, som kan være oplagte til eksempelvis komparativ værkanalyse:

Krig

J.F. Willumsen, *Krigsinvaliden*, 1928

Wilhelm Freddie, *Meditation over den antinazistiske kærlighed*, 1936

Asger Jorn, *Le droit de l'aigle*, 1948 (1950)

Wolf Vostell, *B52 Læbestiftbombemaskine*, 1972

Konceptkunst

Sven Hauptmann, *24 samlede enheder*, 1964

Arthur Kørpcke, *Reading-Work-Peice No. 121*, 1965

Daniel Spoerri, *Himlens port – nature morte*, 1975

Flag/Nationalsymboler

Sven Dalsgaard, *Dannebrog*, 1974-75

Sven Dalsgaard, *National Activity*, 1992

Hesselholt & Mejlvang, *Flesh Tint Project*, 2015

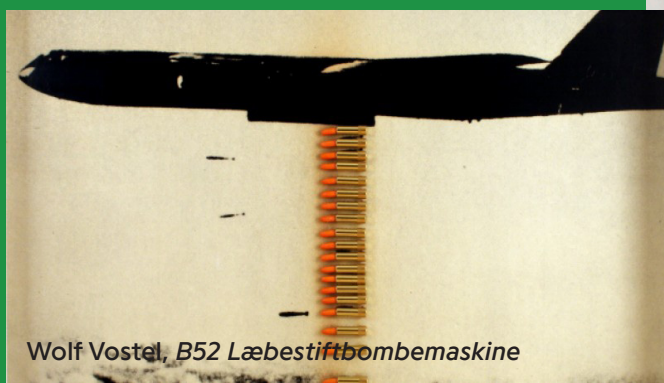
Under besøget

I grupper udvælges et værk fra Kunstens samling, som i tematik eller kunstart kan relatere til Roman Ondaks værker. I kan tage udgangspunkt i eksemplerne, men I må også godt selv vælge en tematik og et værk, I finder relevant at perspektivere til Roman Ondak.

Efter besøget

1. Lav en analyse af begge kunstværker.
2. Lav en perspektivering mellem de to kunstværker.
3. Fremlæg jeres analyser på klassen.

Sven Dalsgaard,
National Activity

Wolf Vostell, *B52 Læbestiftbombemaskine*